

Grażyna Piotrowicz
Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu
grazyna.piotrowicz@uwr.edu.pl

**Konferencja kończąca projekt
*Piastowskie kolekcje ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.
Digitalizacja i udostępnienie***

Słowa kluczowe: zbiory zabytkowe; biblioteki cyfrowe; digitalizacja; konferencje bibliotekarskie; Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu

W dniu 18 grudnia 2015 r. w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu odbyła się konferencja, wieńcząca realizację kolejnego interesującego projektu, realizowanego przez Bibliotekę Uniwersytecką we Wrocławiu – *Piastowskie kolekcje ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Digitalizacja i udostępnienie*. Projekt zdobył finansowanie w ramach Programu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2015 „Dziedzictwo kulturowe – priorytet 6 – Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego”, na podstawie wniosku złożonego w I kwartale 2015 r. i realizowany był w okresie 1.03.–31.12.2015 r. Zgodnie z regulaminem programu instytucją zarządzającą priorytetem był Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Rolę kierownika projektu w Bibliotece Uniwersyteckiej przyjęła dyrektor Biblioteki – Grażyna Piotrowicz.

Fot. 1. Zdjęcie z otwarcia konferencji.
Źródło: Ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

Konferencja otwarta została przez dyrektorkę Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, która po oficjalnym powitaniu przybyłych gości zabrała głos jako pierwszy prelegent i zaprezentowała referat zatytułowany „Realizacja projektu *Piastowskie kolekcje w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu* w programie zadań BUWr w zakresie ochrony, zabezpieczania i udostępniania kolekcji historycznych”. W swoim wystąpieniu szczegółowo omówiła założenia i realizację projektu na tle polityki Biblioteki dotyczącej ochrony, zabezpieczania i udostępniania jej cennych zbiorów specjalnych. Przypomniała, że przedmiotem projektu były zasoby trzech historycznych bibliotek związanych z przedstawicielami dynastii Piastów na Śląsku, przechowywanych obecnie w Oddziale Starych Druków Biblioteki Uniwersyteckiej, tj. brzeskiej biblioteki książęcej, założonej przez Jerzego II, legnickiej biblioteki książęcej Jerzego Rudolfa oraz legnickiej biblioteki przy kościele śś. Piotra i Pawła oraz, że w ramach działań podjętych w Bibliotece – z łącznej liczby ok. 13 tys. dzieł wybrano, zgodnie z ustalonymi wskaźnikami projektu – 1720 dzieł, których digitalizacja osiągnęła wskaźnik 252 000 plików o objętości 18 TB.

Prelegentka poinformowała uczestników konferencji, że realizatorami projektu byli pracownicy oddziałów zbiorów specjalnych Biblioteki, którzy większość prac wykonali na zasadzie oddelegowania w ramach umowy o pracę. Niektóre zadania zrealizowano bezkosztowo (eseje w końcowej publikacji książkowej, referaty na konferencję, materiały dla mediów), a dofinansowanie z MKiDN na pokrycie kosztów wynagrodzeń z tytułu umów cywilno-prawnych ograniczyło się do wynagrodzenia za digitalizację 720 obiektów wraz z archiwizacją plików master. Dyrektorka Piotrowicz podkreśliła też, że dzięki dotacji ministerialnej, stan posiadania Biblioteki wzbogacił się o specjalistyczny skaner w postaci stołu do reprodukcji rękopisów i cennych druków typu „Grazer Buchtisch” oraz o wysokiej jakości sprzęt fotograficzny i system do zarządzania kolorem.

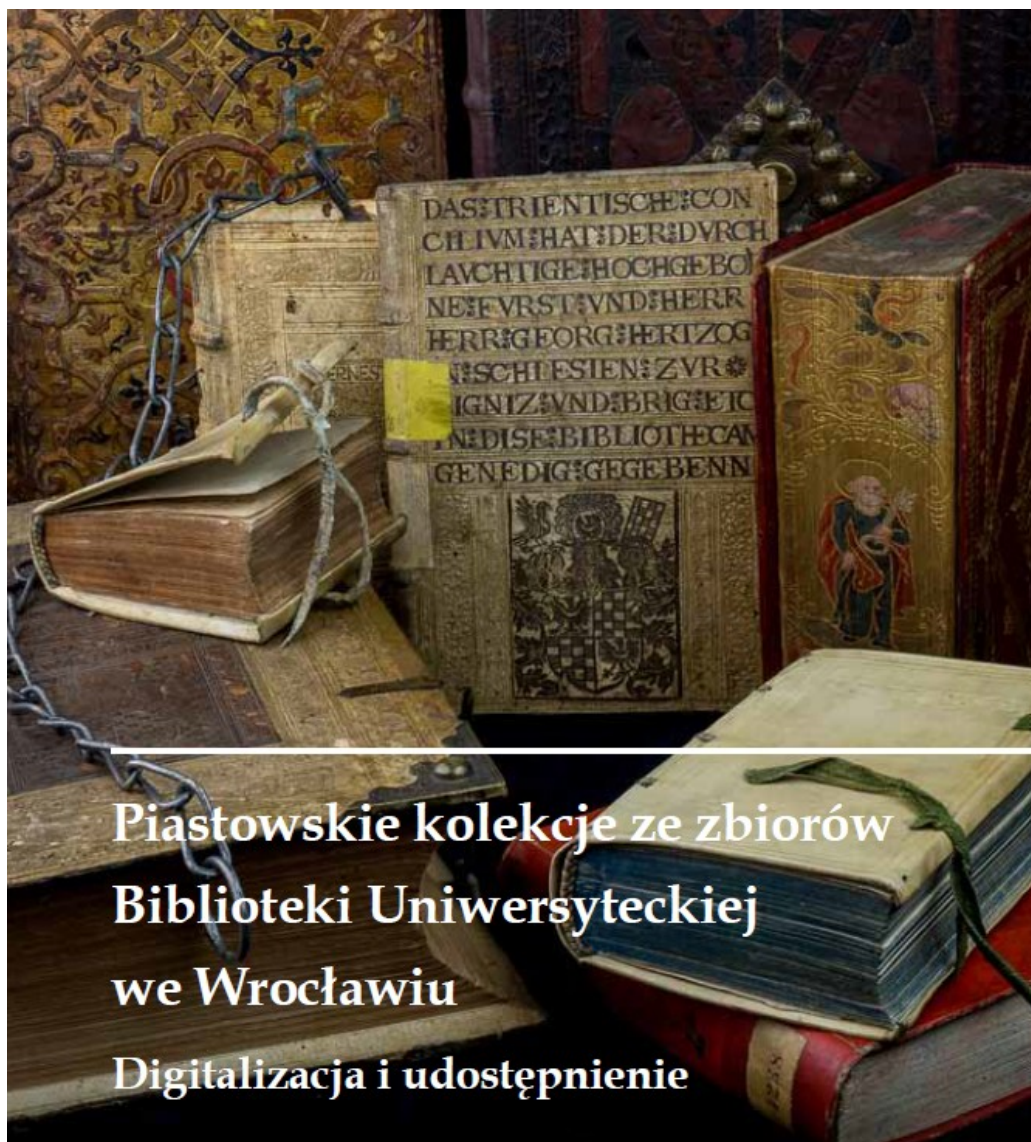
Fot. 2. Grazer Buchtisch.
Źródło: Ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

Zbiory objęte projektem zostały też opracowane w formacie MARC 21 dla starych druków (sporządzono rekordy bibliograficzne i rekordy haseł wzorcowych), a powstałe rekordy wprowadzono do narodowego centralnego katalogu NUKAT. Ponadto, wykonano opisy w formacie Dublin Core stosowanym w Bibliotece Cyfrowej UWrocław. Analogicznie wykonywano też opisy zgodne ze standardem MIDAS – do publikacji na podstronie portalu *Dziedzictwo kulturowe w badaniach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*. Udostępnienie w sieci zdigitalizowanych dzieł z kolekcji piastowskiej zostało zrealizowane poprzez dwie platformy: Bibliotekę Cyfrową Uniwersytetu Wrocławskiego (BCUWr) (<http://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra>) oraz podstronę w portalu tematycznym *Dziedzictwo kulturowe w badaniach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu* (<http://dk.bu.uni-wroc.pl/bp>).

Fot. 3. Fragment portalu tematycznego *Dziedzictwo kulturowe w badaniach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*, poświęcony Piastowskim kolekcjom.
Źródło: Ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

Dla obu platform udostępniania sporządzony został centralny zapis plików prezentacyjnych w technologii IIPIImage, umożliwiającej prezentację obiektów cyfrowych na urządzeniach mobilnych. Promocję projektu *Piastowskie kolekcje w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu* zrealizowano na kilku płaszczyznach. Przede wszystkim rezultaty badań nad księgozbiorami zaprezentowano w bogato ilustrowanej publikacji książkowej, zawierającej osiem artykułów i noty z komentarzami do 106 wybranych dzieł.

**Piastowskie kolekcje ze zbiorów
Biblioteki Uniwersyteckiej
we Wrocławiu
Digitalizacja i udostępnienie**

Fot. 4. Okładka publikacji książkowej poświęconej projektowi *Piastowskie kolekcje ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Digitalizacja i udostępnienie*
Źródło: Ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

Dodatkowo, opis projektu utrwalony został w formie ilustrowanego folderu wydanego w czterech wersjach językowych: polskiej, angielskiej, niemieckiej i czeskiej. Odpowiednie wersje językowe mają zastosowanie także w interfejsach Biblioteki Cyfrowej i portalu tematycznego – co sprzyja korzystaniu ze zgromadzonych materiałów przez użytkowników zagranicznych.

***Piastowskie kolekcje ze zbiorów
Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu
Digitalizacja i udostępnienie***

Projekt realizowany w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu od 1 marca do 31 grudnia 2015 roku, uzyskał dotację na podstawie decyzji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 20 stycznia 2015 r. w ramach naboru 1/2015 na podstawie wniosku nr 02867/15, zgłoszonego do programu ***Dziedzictwo kulturowe - priorytet 6 - Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego.***

Fot. 5. Fragment polskojęzycznej ulotki informacyjnej na temat projektu *Piastowskie kolekcje ...*
Źródło: Ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

Prelegentka zapewniła też, że zarówno publikacja, jak i folder zostaną rozesłane do polskich i zagranicznych instytucji kultury – bibliotek i muzeów. Kończąc, nawiązała jeszcze do ogólnej polityki Biblioteki, prowadzonej w sferze ochrony, zabezpieczania i udostępniania najcenniejszych zbiorów specjalnych, która oparta jest na dwóch zasadniczych filarach – planowej działalności finansowanej z budżetu własnego Biblioteki oraz wykorzystywaniu funduszy zewnętrznych pozyskiwanych w ramach realizowanych projektów.

Jako drugi głos zabrał Marcin Szala z Pracowni Reprografii i Digitalizacji BUWr, który w wystąpieniu pt. *Praktyczne doświadczenia w zakresie digitalizacji zbiorów bibliotecznych* zaprezentował zarówno różnorodne techniki digitalizacji zbiorów (m.in. fotografia cyfrowa, skanowanie na skanerach różnego typu), jak i sprzęt do digitalizacji, wykorzystywany obecnie w Bibliotece Uniwersyteckiej. Prelegent odwoływał się do różnorodnych przypadków z własnej praktyki zawodowej i tych, które towarzyszyły digitalizacji obiektów pochodzących m.in. z kolekcji piastowskich (np. digitalizacja dzieł trudno rozwieralnych, digitalizacja opraw, itp.). Przedstawił także zalety nowo zakupionych, w ramach projektu, urządzeń i oprogramowania.

Następną prelegentką była Katarzyna Łabuz, która wygłosiła referat poświęcony Udziałowi Pracowni Konserwacji Zbiorów Specjalnych w realizacji projektu *Piastowskie kolekcje w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*. Przedstawiła zakres prac konserwatorskich wykonanych na zbiorach objętych projektem. Szczegółowo omówiła całościową konserwację dziesięciu obiektów, ilustrując swe wystąpienie zdjęciami dokumentującymi te prace. Zwróciła uwagę na fakt, że wszystkie wykorzystywane w projekcie obiekty wymagały oczyszczenia z kurzu i powierzchniowych zabrudzeń, ponieważ pominięcie tych zabiegów uniemożliwia otrzymanie skanów dobrej jakości. Podkreśliła, że szczególną uwagę przywiązywano do oczyszczania opraw, które stanowią istotny walor wybranych kolekcji i, że w woluminach wymagających niewielkiej ingerencji konserwatorskiej przeprowadzono drobne naprawy w formie podklejania kart naddartych, prostowania kart, wzmacniania opraw itp. Całość wystąpienia dopełniły zdjęcia ilustrujące prace nad kolekcją oraz obiekty poddawane zabiegom konserwatorskim.

Z kolei Dariusz Przybytek z Oddziału Kartograficznego BUWr w referacie pt. *W kręgu założycieli kolekcji – Piastowie legnicko-brzescy* w bardzo interesujący sposób przybliżył uczestnikom konferencji historię książęcej dynastii Piastów legnicko-brzeskich, ilustrując ją bogato fragmentami grafik i tekstów, zaczerpniętymi ze zbiorów Biblioteki, a także m.in. zdjęciami współcześnie istniejących obiektów architektonicznych, powstałych w efekcie działalności najwybitniejszych przedstawicieli tej dynastii.

Następnie głos zabrała Weronika Karlak z Oddziału Starych Druków, która w referacie pt. *Losy Biblioteki Brzeskiej i biblioteki kościoła śś. Piotra i Pawła w Legnicy* skupiła uwagę na historii powstania i rozwoju obu prezentowanych bibliotek. Prelegentka przypomniała, że każda z wymienionych księżnic powstała z inicjatywy kolejnych panujących przedstawicieli książęcej dynastii Piastów legnicko-brzeskich, wielce zasłużonych dla rozwoju kultury i szkolnictwa. Obie założone zostały w połowie XVI lub na początku XVII wieku, ale różne powody przyświecały ich powstaniu i jako instytucje miały spełniać odmienną funkcję. To znacząco wpłynęło na zróżnicowany charakter zgromadzonych w nich ksiąg: biblioteka kościelna służyła jako ogólnie dostępna księżnica miejska, biblioteka szkolna przekształciła się w historyczne i kulturalne dziedzictwo dynastii. Następnie omówiła też zawartość obu kolekcji, zaprezentowała ich szczególne walory oraz unikatowe egzemplarze.

Z kolei Mirosław Osowski z Oddziału Zbiorów Muzycznych w wystąpieniu pt. *Renesansowa kolekcja księcia Jerzego Rudolfa* przybliżył słuchaczom historię powstania i rozwoju

trzeciej z objętych projektem i najmłodszej z kolekcji piastowskich, założonej na początku XVII wieku w Legnicy przez księcia Jerzego Rudolfa – prywatnej biblioteki książęcej tzw. *Rudolfiny*, która stała się bibliofilskim księgozbiorem dworskim. Omówił zawartość tej kolekcji i dokonał szczegółowej charakterystyki szczególnie cennych egzemplarzy.

W obu wystąpieniach podkreślano, iż kolekcje piastowskie posiadają wiele bardzo rzadkich edycji inkunabułów oraz wczesnych druków szesnastowiecznych, w których zwraca uwagę nie tylko treść, ale także szata graficzna oraz zabytkowe oprawy.

Dwa ostatnie wystąpienia: *Znaki własnościowe w kolekcjach piastowskich Brzegu i Legnicy oraz Szata graficzna druków Biblioteki Brzeskiej i legnickiej Rudolfiny* posiadały walor nowatorskich badań, przeprowadzonych przez ich autorów na objętych projektem kolekcjach. I tak, Małgorzata Turowska z Oddziału Starych Druków zaprezentowała wynik swoich badań nt. znaków własnościowych (np. superekslibrisów i herbów) oraz indywidualnych cech poszczególnych egzemplarzy, zaś Ryszard Len z Oddziału Zbiorów Graficznych w swoim wystąpieniu podjął próbę oceny materiału ikonograficznego zawartego w analizowanych drukach.

Referaty konferencyjne, ilustrowane prezentacjami w Power Point i skanami, wygłosili przede wszystkim autorzy artykułów zamieszczonych w publikacji książkowej. Zaprezentowane treści wzbudziły duże zainteresowanie i wywołały końcową dyskusję na temat ochrony, zabezpieczania i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, zawartego w zbiorach bibliotek.